

Ministerstwo Sprawiedliwości

Podsekretarz Stanu
Dariusz Mazur

BK-VII.0520.90.2024
Warszawa, 14 kwietnia 2024 r.

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację nr 2075 złożoną przez Pana Posła Pawła Jabłońskiego do Ministra Sprawiedliwości w sprawie sędziów powołanych na wniosek KRS w składzie niezgodnym z Konstytucją RP, uprzejmie przedstawiam następujące informacje.

Ad 1

Kwestia statusu osób powołanych do pełnienia urzędu sędziego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej z zastosowaniem art. 9a ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2021 r. poz. 269 i z 2023 r. poz. 1615) budzi wątpliwości co do tego, czy skład sądu utworzony z udziałem takich orzeczników spełnia standardy niezawisłości i bezstronności, do których respektowania obliguje Rzeczpospolitą Polską art. 47 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w uchwale połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r. BSA I.-4110-1/20 (pkt 44 uzasadnienia, drugi akapit):

„Akt powołania na urząd sędziego przez Prezydenta RP nie tworzy trwałego i niepodważalnego domniemania, że w każdej sprawie rozpoznawanej przez sąd z udziałem tego sędziego spełniony będzie standard niezawisłości i bezstronności. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy poprzedzająca akt powołania procedura miała wadliwy charakter, w szczególności, gdy brała w niej udział Krajowa Rada Sądownictwa pozbawiona przymiotu niezależności, na co w szczególności wskazał wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE z dnia 19 listopada 2019 r. Nie można przy tym przyjmować, że każda wada w procesie nominacyjnym jest sanowana przez prezydencki akt powołania na urząd sędziego, taka bowiem interpretacja prowadziłaby do nieuzasadnionego ograniczenia możliwości realizacji prawa do niezawisłego i bezstronnego sądu (...)”.

W tej samej uchwale Sąd Najwyższy stwierdził (pkt 44 uzasadnienia, trzeci akapit):

„(...) sędzia powołany przy udziale wadliwie utworzonej i wadliwie działającej Krajowej Rady Sądownictwa nie korzysta z domniemania niezawisłości. Przyjęcie tezy przeciwnej oznaczałoby, że w polskim systemie prawa władza ustawodawcza i wykonawcza może pozbawić obywateli gwarancji prawa do rozstrzygania ich spraw przez niezawisłego sędziego i niezależny sąd (...).”

Wymaga podkreślenia, że powołany w interpelacji przepis art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP nie stanowi podstawy powoływania sędziów. Podstawą taką jest art. 179 Konstytucji RP, stanowiący, że sędziowie są powoływani przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony. Warunkiem skutecznego powołania sędziego jest nie tylko wydanie aktu powołania przez Prezydenta, lecz także uczynienie tego na podstawie prawnie skutecznego wniosku uprawnionego organu w postaci Krajowej Rady Sądownictwa.

Przepis art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP wymienia powoływanie sędziów jako jeden z tych rodzajów czynności urzędowych Prezydenta, które – w drodze wyjątku od zasady ustanowionej w art. 144 ust. 2 – dla swojej ważności nie wymagają podpisu Prezesa Rady Ministrów, który przez podpisanie aktu ponosi odpowiedzialność przed Sejmem (tzw. kontrasygnaty), nie przyznaje zaś Prezydentowi „niekwestionowanego i niepodważalnego prawa do nadawania statusu sędziego”.

W odniesieniu do nieprawidłowości w sposobie ukształtowania składu Krajowej Rady Sądownictwa, całkowicie nieuprawnione jest zrównywanie sytuacji mającej miejsce po 6 marca 2018 r. z uchybieniami mającymi miejsce przed tą datą, stwierdzonymi w wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 czerwca 2017 r., sygn. akt K 5/17.

Wybór sędziów wchodzących w skład Krajowej Rady Sądownictwa przez Sejm, pozbawiający przedstawicieli władzy sądowniczej jakiegokolwiek realnego wpływu na obsadę Krajowej Rady Sądownictwa, stanowi tego rodzaju niezgodność z art. 187 ust. 1 Konstytucji RP, odczytywanym całościowo (nie zaś w sposób ograniczony do literalnego brzmienia art. 187 ust. 1 pkt 2) oraz z uwzględnieniem art. 10 i art. 173 Konstytucji RP, która nakazuje podać w wątpliwość zdolność tak ukształtowanej Krajowej Rady Sądownictwa do wykonywania jej konstytucyjnego zadania stania na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów (art. 186 ust. 1 Konstytucji RP). Nie ma takiego charakteru uchybienie normie art. 187 ust. 3 Konstytucji RP w zakresie traktowania kadencji członków Krajowej Rady Sądownictwa wybieranych spośród sędziów jako kadencji indywidualnych.

Ukształtowana praktyka dokonywania wyboru sędziego do składu Krajowej Rady Sądownictwa, w razie wygaśnięcia mandatu innego członka przed upływem kadencji, na okres pełnej 4-letniej kadencji, nie zaś do zakończenia wspólnej kadencji pozostałych wybranych członków Rady, zakwestionowana w ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego, miała znaczenie wyłącznie formalne i organizacyjne, nie wpływała natomiast na obsadę Krajowej Rady Sądownictwa tak dalece, jak ustanowiona w art. 9a ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa zasada wyboru sędziów do składu Rady przez Sejm.

Ad 2

Sąd Najwyższy w powołanej wyżej uchwale dokonał również oceny prawnej sytuacji, w której w składzie sądu rozpoznającego sprawę znajduje się osoba powołana na urząd sędziego w procedurze zakładającej udział w niej Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej niezgodnie z art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji, stwierdzając (pkt 2 uchwały):

„Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. albo sprzeczność składu sądu z przepisami prawa w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c. zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego w sądzie powszechnym albo wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), jeżeli wadliwość procesu powoływania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności”.

Kompleksowe i systemowe rozwiązanie problemów, jakie w polskim porządku prawnym generuje wadliwa i niekonstytucyjna procedura powoływania na stanowiska sędziowskie, do których należy również zaliczyć wpływ owej wadliwości na ważność orzeczeń sądowych, wymaga jednak podjęcia szerokich prac analitycznych oraz konsultacji ze środowiskami zainteresowanych przywróceniem w Rzeczypospolitej Polskiej standardów praworządności (m.in. prawniczymi i naukowymi). Rezultat tych działań oraz ostateczny kształt rozwiązań normatywnych nie został jeszcze przesądzony.

W Ministerstwie Sprawiedliwości obecnie nie są prowadzone prace legislacyjne, w ramach których projektowane byłoby ustanowienie przepisów stanowiących, że osoby powołane na urząd sędziego na podstawie wniosku Krajowej Rady Sądownictwa przedstawionego po dniu 6 marca 2018 r. nie posiadają statusu sędziego, bądź że orzeczenia wydane z ich udziałem są nieważne, nieskuteczne albo nie istnieją, niemniej prace takie zostaną podjęte w najbliższym czasie.

Ad 3

W odniesieniu do statusu osób powołanych na stanowiska sędziowskie przed zmianami ustrojowymi zapoczątkowanymi w 1989 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej, udzielając odpowiedzi na pytania prejudycjalne, w wyroku z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie C-132/20 stwierdził (pkt 108 uzasadnienia):

„(...) okoliczność, iż sędzia został po raz pierwszy powołany do pełnienia tego urzędu w państwie członkowskim lub po raz kolejny powołany do sądu wyższej instancji na podstawie aktu przyjętego przez organ niedemokratycznego reżimu panującego w tym państwie przed jego przystąpieniem do Unii Europejskiej, w tym także jeżeli podstawą powołania tego sędziego na stanowiska sędziowskie po upadku owego reżimu był między innymi jego staż pracy wypracowany w czasie, gdy reżim ten obowiązywał, lub jeżeli złożył on ślubowanie sędziowskie wyłącznie w momencie, gdy został po raz pierwszy powołany przez organ tego reżimu do pełnienia urzędu sędziego, nie może sama w sobie wzbudzać w przekonaniu jednostek uzasadnionych i poważnych wątpliwości co do niezawisłości

i bezstronności tego sędziego ani w rezultacie podważyć w przypadku składu orzekającego, w którym taki sędzia zasiada, jego przymiotu niezawisłego i bezstronnego sądu ustanowionego uprzednio na mocy ustawy”.

Należy zatem uznać, że status osób powołanych do pełnienia urzędu sędziego aktami Rady Państwa nie został prawnie zakwestionowany z punktu widzenia spełniania przez nie standardów niezawisłości i bezstronności.

Z wyrazami szacunku

Dariusz Mazur
Podsekretarz Stanu

/podpisano elektronicznie/